

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні вказівки

з проходження виробничої практики
для студентів спеціальності 073 "Менеджмент"

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
менеджменту та
державної служби
Протокол № 2
від 2 вересня 2016 р.

Чернігів ЧНТУ 2016

Менеджмент. Методичні вказівки з проходження виробничої практики для студентів спеціальності 073 "Менеджмент"/ Укладачі: Олійченко І.М., Дітковська М.Ю. – Чернігів: ЧНТУ, 2016. – 26 с.

Укладачі: ОЛІЙЧЕНКО ІГОР МИХАЙЛОВИЧ, доктор наук з державного управління, професор

ДІТКОВСЬКА МАРИНА ЮРІЇВНА, кандидат наук з державного управління, доцент

Відповідальний за випуск: БУТКО МИКОЛА ПЕТРОВИЧ, завідувач кафедри менеджменту та державної служби, доктор економічних наук, професор

Рецензент: ІЛЬЧУК ВАЛЕРІЙ ПЕТРОВИЧ, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету

Зміст

Вступ	4
1 Організація проведення виробничої практики	5
1.1 Обов'язки керівника під час виробничої практики	7
1.2 Обов'язки студента виробничої практики	8
2 Мета і завдання виробничої практики	9
3 Зміст виробничої практики	11
3.1 Обсяг і зміст завдань	12
3.2 Заняття та організація робіт під час виробничої практики	14
4 Форми і методи контролю	15
5 Вимоги до звіту про виконання програми виробничої практики	15
6 Підбиття підсумків практики. Захист звіту про виробничу практику	17
7 Критерії оцінювання результатів виробничої практики	17
Рекомендована література	24
Додаток А – Зразок титульного аркуша звіту	26

ВСТУП

Виробнича практика студентів – невід'ємна складова частина навчального процесу і є ефективною формою закріплення знань, набутих при вивченні фундаментальних дисциплін і підготовчою базою для вивчення профільюючих дисциплін.

Перехід до ринкової економіки зумовив необхідність підвищення якості підготовки фахівців з менеджменту організацій. В умовах, що характеризуються безперервними змінами соціально-економічного середовища, потрібна швидка адаптація молодих фахівців до виробничих ситуацій. У своїй діяльності вони вирішують широке коло завдань, пов'язаних з дослідженням маркетингового середовища бізнесу, підвищенням ефективності роботи підприємства, пошуком шляхів виходу підприємств з кризового стану, обґрунтуванням управлінських рішень, якими послугодуються. Для успішного вирішення завдань, необхідне розуміння студентами ролі підприємства в умовах ринкової конкуренції.

Важлива умова якісного виконання курсових і контрольних робіт відповідно до плану підготовки бакалавра - проходження практик в умовах конкретного виробництва, де студент отримує навички управлінської роботи і може підготувати необхідні матеріали для виконання курсових робіт і розрахунково-графічних робіт.

Метою виробничої практики є поглиблення теоретичних знань, отриманих студентом під час засвоєння навчальних дисциплін, конкретизація відомостей і набуття практичних навичок на основі вивчення досвіду роботи підприємств різних галузей народного господарства.

У даних методичних вказівках розглядаються загальні питання організації, проведення і підведення підсумків виробничої практики студентів напрями підготовки 6.030601 «Менеджмент» денної форми навчання.

1 ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Програма виробничої практики студентів II курсу денної форми навчання з галузі знань 0306 "Менеджмент і адміністрування" за напрямом підготовки 6.030601 "Менеджмент" всіх форм спеціалізації складена згідно вимог "Положення про проведення практики студентів Чернігівського національного технологічного університету" (затвердженого Вченою радою ЧНТУ, протокол № 4 від 29.04.13 р.), навчального плану та професійно-кваліфікаційної характеристики бакалавра з менеджменту, що передбачає її проведення у четвертому семестрі.

Тривалість практики – 2 тижня у четвертому семестрі. Місця проходження практики – виробничі підприємства різних форм власності та різних галузей промисловості згідно вибору студента при самовлаштуванні, або за запропонованим переліком підприємств, з якими Чернігівський національний технологічний університет (ЧНТУ) має відповідний договір. При виконанні спеціальних начальних завдань базою практики може бути випускова кафедра ЧНТУ. Об'єкт практики обов'язково повинен мати виробничу діяльність: державні або приватні виробничі підприємства, а також підприємства зв'язку, транспорту, будівництва, сервісу тощо.

На початку практики студенти отримують інструктаж з охорони праці, наказ керівника вищого навчального закладу про проведення практики, тривалість робочого часу студентів на практиці.

Чітко і обґрунтовано визначені у програмі мета та завдання практики дозволяють легко контролювати хід виконання практики та оперативно вносити необхідні зміни.

Для організації й проведення виробничої практики створюються умови, що забезпечують не тільки закріплення отриманих студентами теоретичних знань із спеціальних дисциплін, а й набуття ними практичних навичок і умінь працювати за спеціальністю на основі вивчення досвіду організації

управлінських процесів і укладання різних угод і контрактів, використання обчислювальної техніки.

Підприємства (організації, установи), які після укладання договору є базами практики і несуть відповідні затрати, користуються податковими та іншими пільгами згідно з законодавством.

Підприємства (організації, установи) незалежно від форми власності та підпорядкування, які є базами практики, повинні відповідати таким вимогам:

- наявність структур, що відповідають напрямам (спеціальностям, спеціалізаціям), за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах;
- наявність кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- можливість надання студентам на час практики робочих місць;
- надання студентам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;
- можливість працевлаштування випускників вищого навчального закладу;
- наявність інформаційного забезпечення практикантів щодо новітніх технологій, які використовуються в галузі;
- наявність житлового фонду (за необхідністю).

Визначення баз практики здійснюється керівництвом вищого навчального закладу на основі прямих договорів із підприємствами, організаціями, установами незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

Вищий навчальний заклад може укласти угоду з одним або декількома підприємствами (організаціями, установами).

Студенти можуть самостійно за погодженням з керівництвом вищого навчального закладу обирати для себе базу практики і запропонувати її для використання (за умови забезпечення цією базою виконання програми практики та укладання договору).

При підготовці фахівців за цільовими договорами з підприємствами (організаціями, установами) бази практики передбачаються цими договорами.

1.1 Обов'язки керівника під час практики

Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики.

До керівництва практикою залучаються досвідчені викладачі та керівні працівники, які викладають фахові дисципліни.

Керівник практики назначається кафедрою згідно розподілу навчального навантаження.

Керівник практики повинен:

1) До початку практики:

- своєчасно ознайомитися з наявністю баз практики та відповідних договорів; перевірити юридичні адреси баз практики, умови роботи студентів, можливість прийняття студента на робочих місць впродовж терміну практики;
- підготувати всю необхідну документацію для проходження практики та індивідуальні завдання;
- організувати необхідні інструктажі з безпеки життєдіяльності і охорони праці;
- провести необхідні збори студентів для ознайомлення їх з вимогами, графіком і терміном практики, роздати необхідні матеріали, провести всі інструктажі та ін.;

2) У період проходження практики:

- вести індивідуальний контроль за роботою студентів, давати їм необхідну методичну допомогу згідно вимог змісту практики;
- організувати необхідні екскурсії і заняття згідно програми практики;
- організувати звіти студентів, прийняти і перевірити всю необхідну звітну документацію;

- підтвердити підсумки практики.

1.2 Обов'язки студента під час практики

На студентів, які проходять практику на підприємстві (організації, установі), розповсюджуються законодавство України про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (організації, установи).

Тривалість робочого часу студентів під час проходження виробничої практики регламентується законодавством України про працю.

У процесі проходження практики студент зобов'язаний:

- до початку практики одержати від керівника практики з випускової кафедри консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно повідомити не пізніше ніж за місяць керівника від кафедри про вибір базового підприємства практики і оформити відповідний договір з керівником підприємства за допомогою учбового відділу ЧНТУ;
- обов'язково витримати термін проходження практики згідно навчального графіку;
- до початку практики пройти інструктаж з техніки безпеки життєдіяльності і охорони праці і виконувати всі необхідні правила і принципи цих напрямків діяльності;
- отримати необхідний пакет документів (щоденник практики – встановленого зразка, направлення на практику від вузу) у перший день практики у керівника від кафедри ЧНТУ;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики й указівками керівників від кафедри та від підприємства (бази практики);
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці і техніки безпеки, режим та графік роботи підприємства, а також індивідуальний графік роботи,

який повинен бути складений і затверджений керівниками підприємства і практики від вузу (не менше ніж 6 годин при п'яти робочих днях);

- забезпечувати заповнення документації щодо проходження практики з тим, щоб вона була доступна у будь-який час для перевірки;
- нести відповідальність за якість виконаної роботи;
- брати участь у виробничих нарадах, виробничому навчанні, вивченні нормативної документації;
- підтримувати постійний контакт з випусковою кафедрою;
- своєчасно скласти і подати на кафедру звіт про виконання програми практики та консультаційного проекту.

Практика вважається виконаною тільки після здачі звіту в останній день проходження, який затверджується оцінкою, занесеною у екзаменаційно-залікову відомість і залікову книжку студента.

2 МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою практики є ознайомлення студентів з сучасним виробництвом.

В період практики студент повинен вивчити:

- виробничу і організаційну структуру підприємства. Види виконуваних робіт на підприємстві, і дати коротку характеристику технологічних процесів по видах діяльності;
- організацію виробничого процесу (характеристика продукції (товару, послуги), етапи виробництва продукції, технічна оснащеність виробництва);
- послідовність операцій від здобуття замовлення до виходу готової продукції;
- технічну і проектно-технологічну підготовку виробництва: технологічні карти робітників (основних професій), систему стандартів, посадові інструкції майстра, бригадира, нормувальника; дати характеристику науково-технічного рівня виробництва, його оцінку, атестацію продукції;

- виробничу потужність і виробничу програму підприємства. Документи для обліку виконаних об'ємів робіт;

- порядок розробки системи планів підприємства (бізнес-планування, в т.ч. планування чисельності працівників, продуктивності праці, фонду оплати праці (розглянути порядок розрахунку заробітної плати з почасовою і відрядною оплатою);

- маркетингову діяльність на підприємстві;

- планування витрат виробництва і цін. Складання кошторису витрат на виробництво.

- теоретичні, практичні і нормативні матеріали (методики, методи, способи, рекомендації, нормативи і тому подібне).

- мати уявлення про виробництво виробів на підприємстві, про окремі технологічні процеси і устаткування;

- уміти аналізувати існуючі технологічні процеси виготовлення заданого виробу, давати пропозиції по вдосконаленню цього технологічного процесу, вибирати патентні матеріали і обґрунтовувати необхідність вдосконалення тих, що існують або розробки нових засобів автоматизації.

Завдання практики:

- придбання навиків самостійної роботи в умовах підприємства;

- ознайомлення з процесами проектування і розробки засобів автоматизації виробництва, а також вживаних технологічних процесів і устаткування;

- вивчення принципів побудови інформаційних систем управління виробничим процесом;

- вивчення економічних методів розрахунку і форм організації виробництва в сучасних умовах, заходів щодо техніки безпеки і охорони довкілля;

- підбір інформаційних матеріалів по засобах автоматизації, інструменті, оснащенні і устаткуванні.

- отримання чіткого уявлення стосовно призначення та місця певного підприємства у складі загального комплексу міського господарства;
 - вивчення організації роботи підприємства, його служб, цехів, ділянок;
 - вивчення умов та методів роботи кваліфікованих робочих провідних професій;
 - чітке розуміння послідовності технологічних процесів виробництва; знайомство з устаткуванням і спорудами, організацією їхнього ремонту, автоматизацією і контролем якості продукції і обслуговування споживачів
 - вивчення порядку організації і забезпечення робочих місць, охорони праці і протипожежної безпеки;
 - придбання навиків роботи у виробничому колективі;
 - вивчення динаміки основних техніко-економічних показників.
- Результати виконання індивідуального завдання представляються в розділі звіту по практиці і докладаються керівникові практики.

3 ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст практики студентів полягає у виконанні завдань передбачених графіком проведення практики. Кількість часу, відведеного на опрацювання питань з кожного розділу практики, встановлюється за графіком підприємства або керівником практики від підприємства разом із студентом-практикантом відповідно до наявного на базі практики матеріального та нормативного забезпечення, напрямів діяльності. Невід'ємним етапом практики є організаційно-ознайомчий етап, тривалість якого фіксована і становить 1 робочий день. Під час організаційно-ознайомчого етапу відбувається ознайомлення студента з підприємством (базою практики), затвердження керівника практикою від підприємства календарного плану проходження практики.

3.1 Обсяг і зміст завдань

Процес проходження практики повинен бути організований таким чином, щоб студент мав змогу досягти поставлених цілей і завдань.

Бажано, щоб практика здійснювалася на принципах поєднання навчання з роботою на робочих місцях, що вимагають відповідної професійної підготовки (на посаді виробничого менеджера, заст. начальника цеху (відділу), помічником начальника відділу, у департаментах планування, логістики, маркетингу, збуту, диспетчеризації виробництва, організації та оплати праці тощо.). Місця проходження практики: відділ, служба, цех підприємства.

У випадку, якщо студент-практикант не зараховується в штат співробітників, він виконує обов'язки дублера на тих же посадах і проходить практику відповідно до режиму роботи підприємства.

Під час проходження практики кожен студент повинен виконати функції (роботи) згідно графіку наведеному у таблиці 1.

Таблиця 1 – Графік виконання завдань

Тиждень (кількість годин)	Зміст завдань
1	2
1-й тиждень (43 години)	<p>У перший день практики студент знайомиться з підприємством та своїм робочим місцем, отримує інструктаж по техніці безпеки та охороні праці. Закінчує робочий день знайомством з наставником і колективом, у якому він буде працювати. У наступні дні вивчення підприємства:</p> <p>а) Характеристика підприємства в цілому. Історія підприємства і перспективи його розвитку. Основні види продукції (послуг) і їхня техніко-економічна характеристика. Послідовність виробничих процесів на підприємстві. Відділи, цехи, служби підприємства, їхні задачі, структура приклади основних робіт, виконуваних в попередньому практику року. Ознайомлення з основними напрямками організаційно-технічних заходів підприємства і всіма заходами, що стосуються об'єкта практики. Заходи з охорони навколишнього середовища, реалізовані у попередньому практику року.</p> <p>б) Вивчення структури, техніки і технології виробничого підрозділу служби (цехи) - об'єкту практики. Загальна характеристика структурного підрозділу підприємства служби (цехи). Структура цеху і його управління. Призначення основних структурних підрозділів цеху. Їхні функції.</p>

Продовження таблиці 1

1	2
	<p>У процесі вивчення окремих питань студенти ведуть записи, роблять зарисовки схем, аналізують техніко-економічні показники виробництва: продуктивність праці; витратні коефіцієнти використання матеріалів, палива, електроенергії, води; собівартість продукції (послуг), робіт і ін.</p> <p>Детальне вивчення на робочому місці технологічного режиму, устаткування, споруд, апаратури і пристосувань, а також контроль виробництва повинні проводитися під час ознайомлення з технічними паспортами на устаткування споруди і кресленнями апаратури, приладів і пристосувань.</p> <p>Особливу увагу студенти повинні приділяти наступним питанням:</p> <ul style="list-style-type: none"> - система управління господарством певної галузі, функції структурних підрозділів; - технологічна схема виробництва і реалізації продукції (послуг); - основні технологічні процеси і їхній регламент; - виробниче устаткування і споруди. Їхні пристрої, режим роботи та продуктивність, техніко-економічна характеристика; - застосування засобів автоматизації. Використання диспетчеризації, АСУ і комп'ютерних технологій; - проектування виробництва, надання послуг споживачам; <p>особливості охорони праці, техніки безпеки, протипожежних заходів;</p>
<p>2-й тиждень (43 години)</p>	<p>в) Характеристика рівня організації робочого місця та праці.</p> <p>У основу характеристики беруть дані атестації робочих місць стосовно технологічного та організаційного рівнів, умов праці і техніки безпеки. Вивченню підлягають: відповідність робочих місць нормам, обладнання, що використовується, якість діючих норм праці, змінність роботи устаткування, зайнятість робітника виробничою працею, рівень використання устаткування (за часом і продуктивності). Кваліфікаційна характеристика робочої сили. Характеристика важкості праці та її монотонності. Характеристика засобів захисту.</p> <p>З урахуванням вищезгаданих усіх характеристик, розраховують комплексні показники рівня прогресивності та якості. Початкові дані для якісного і кількісного аналізу рівня техніки, технології, організації нормування і охорони праці заносять у таблиці. Визначають величину комплексного кількісного показника та його рівень. Для рівня цього показника нижче середнього значення студенти пропонують заходи щодо його підвищення.</p> <p>г) Індивідуальне завдання Як індивідуальні завдання студенти розробляють технологічний процес середньої складності; вносять пропозиції щодо основних напрямів підвищення рівня техніки і технології, організації виробництва та праці, пишуть реферати, що описують один з найпрогресивніших методів підвищення ефективності робіт, використаних на практиці на підприємстві.</p> <p>У звіті з практики повинне чітко простежуватися критичне ставлення (з позиції можливого поліпшення) до питань, що вивчаються на виробництві. Це технологічні процеси, устаткування, обладнання і організація роботи всіх цехів (служб) робота допоміжних служб і цехів певного підприємства і т.д. Кожний пункт програми повинен ретельно опрацьовуватися і висвітлюватися в звіті.</p> <p>Підготовка звіту з практики. В останній день практики цього тижня здійснюється захист підготовленого звіту. Разом: 12 днів = 86 годин</p>

3.2 Заняття та організація робіт під час практики

Практика проходить на протязі 2-х тижнів з п'ятиденним робочим тижнем по 6 годин на день. На протязі 6 годин (крім одного дня, коли буде проводитись фотокартка робочого часу) студент виконує функціональні обов'язки та інші програмні роботи (див. п.3.1), а 2 години кожен день виділяються на аналітичну роботу, збір інформації, зустрічі спеціалістами, на лекції та екскурсії, підготовку матеріалів звіту по практиці. Допускається (за умовами виробництва) інший розподіл годин з дотриманням адекватності загальної кількості часу на перераховані види робіт.

Кожен студент (група студентів) має двох керівників: від ЧНГУ (призначається кафедрою) та від підприємства (призначається керівництвом підприємства за згодою з випускаючою кафедрою).

В процесі проходження виробничої практики, у години, які виділені для аналітичної роботи, організуються зустрічі практикантів з спеціалістами даного та інших підприємств, лекції, семінари та інші заходи, що дозволяють поглибити знання студентів.

Оплата праці студентів на робочих місцях, спеціалістів за керівництво практикою і за організацію для практикантів заходів ознайомчого та навчального характеру виконуються у відповідності з договором між вузом та приймаючим підприємством.

По закінченню практики студент звітує про виконання програми та індивідуального завдання. Форма звіту – письмовий звіт, підписаний та оцінений керівником підприємства.

4 ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Форми контролю виконання графіку завдань та змісту робі і:

- перевірка роботи на робочих місцях керівником практики;

- аналіз відгуків про роботу студента робітників підприємства, які повинен зібрати керівник практики під час відвідування підприємства;
- перевірка щоденників практики, зібраного матеріалу, щотижня, під час зустрічі студентів з керівником практики на кафедрі.

Методи контролю: бесіди з керівником практики від підприємства, або відділу, де розташоване робоче місце студента; опитування колег по роботі, розмова зі студентом з використанням контрольних запитань; спостереження за виконанням службових обов'язків (якщо студент займає якусь посаду); перевірка нотаток зібраного матеріалу та ін.

5 ВИМОГИ ДО ЗВІТУ ПРО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Повністю оформлений звіт одночасно з щоденником підписується керівником практики підприємства, ставиться печатка та надається на кафедру не пізніше 3 днів після закінчення практики.

Звіт про виконану роботу практикант складає у відповідній послідовності за розділами, що передбачені змістом практики. Звіт повинен бути виконаним та оформленим із додержанням стандартних технічних вимог (набраний та надрукований на комп'ютері з одного боку аркуша білого паперу формату А4, шрифт Times New Roman, 14 пт., через 1,5 інтервали). У звіті мають бути наведені стислі описи виконаних практикантом робіт з посиланням на копії прикладених у додатках до звіту відповідних документів.

Звіт має бути оформлений згідно вимог ДСТУ 3008-98 та методичних вказівок написаний від руки, або надрукований на машинці (комп'ютері). В ньому повинна бути висвітлена інформація про роботу (проблеми) особисто виконану студентом.

До звіту додаються: первинні документи, схеми, графіки, таблиці даних, щоденник практики. Обсяг до 40 сторінок комп'ютерного тексту.

Звіт повинен мати структуру, що відповідає структурі практики і складатись з титульного аркуша, змісту, послідовно викладених розділів,

висновків, списку літератури та додатків. Кожна структурна частина звіту починається з нової сторінки. Титульний аркуш виконується відповідно до зразка (додаток А). Зміст складається із переліку складових частин звіту із зазначенням сторінок. Обсяг кожної складової звіту повинен бути в межах трьох сторінок. Висновки до звіту мають обсяг 1-2 сторінки і містять стислий перелік висновків і пропозицій, зроблених під час проходження розділів практики. Перелік інформаційних джерел наводиться у зростаючому порядку в міру посилань у тексті на літературні джерела і має складатись переважно з найменувань інструкцій та інших законодавчо-нормативних документів (у тому числі і внутрішніх), що використовувались студентом під час роботи на практиці. Всі додатки до звіту повинні мати назву і позначені у алфавітному порядку. Посилання у текстовій частині звіту на додатки дається з вказівкою на букву додатку.

Звіт повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. Аркуші звіту повинні бути зшиті. Звіт перевіряється і затверджується керівником практики від вузу і підприємства.

Звіт з практики приймається комісією, що призначається завідувачем кафедрою, до складу якої входять керівник практики від кафедри.

Затверджений звіт, який здається в архів кафедри, може використовуватись у курсовому проектуванні наступних курсів.

6 ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ. ЗАХИСТ ЗВІТУ ПРО ПРАКТИКУ

Після закінчення терміну практики студент звітує про виконання програми виробничої практики шляхом подачі оформленого звіту. Письмовий звіт, підписаний і оцінений безпосередньо керівником від бази практики, подається на рецензування керівнику практики від кафедри. Звіт, який має порушення в оформленні згідно з вимогами кафедри, повертається для доопрацювання та виправлення недоліків.

Кафедра організує захист студентами звітів про виробничу практику в останній день проходження виробничої практики, у комісіях, склад яких визначаються на засіданні кафедри. До складу комісії входять керівники практики від кафедри, викладачі кафедри, які викладали спеціальні дисципліни і, якщо можливо, керівники практики від бази практики. Захист звітів про проходження виробничої практики студентів проводиться в останній день проходження практики на базах практики або в навчальному закладі.

Диференційована оцінка за практику вноситься у заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента за підписами членів комісії.

7 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Оцінка проходження виробничої практики складається з суми балів, які виставляються комісією на основі розгляду змісту звіту про виробничу практику та за підсумком усного захисту перед комісією основних положень, які входять до програми виробничої практики.

Підсумкова оцінка знань, умінь, та навичок студента, набутих на практиці, встановлюється за 100-бальною шкалою із наступним переведенням її у шкалу ECTS та у чотирибальну оцінку. Переведення балів підсумкової оцінки у традиційну чотирибальну оцінку та у шкалу ECTS здійснюється за шкалою, наведеною у таблиці 2.

Таблиця 2 – Шкала переведення балів

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за 4-бальною шкалою
90–100	A	5 (відмінно)
80–89	B	4 (добре)
70–79	C	
66–69	D	3 (задовільно)
60–65	E	
21–59	FX	2 (незадовільно) з можливістю переробки звіту про практику та повторного захисту
0–20	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним проходженням практики

Складовою загальної суми балів захисту звіту про виробничу практику є:

1) бали, отримані під час проходження виробничої практики на підприємстві, відповідно до щоденника з практики.

2) бали безпосередньо за захист звіту про виробничу практику.

До захисту не допускаються та повертаються студентам на доробку звіти, які не містять хоча б одного з розділів або структурної частини (титульний аркуш, зміст, вступ, література та додатки), або оформлені не у відповідності з технічними вимогами.

Під час захисту звіту про виробничу практику комісія уважно розглядає зміст звіту про виробничу практику, виставляє бали за зміст кожного розділу, після чого ставить студентів усні запитання, які дозволяють оцінити розуміння студентом змісту положень, що викладені у звіті про виробничу практику.

Виставлена загальна сума балів переводиться до традиційну і заноситься до відповідних документів як підсумкова оцінка з проходження практики.

Критерії оцінки змісту розділів звіту про виробничу практику (за кожний розділ відповідно до рис. 1):

А. Найвища якість розділу звіту (оцінюється в 100 балів) повинна відповідати таким вимогам:

1) повне та вичерпне викладення змісту роботи, яка проводилася студентом під час опрацювання відповідного розділу (допускається виконання не менше 90% обсягу роботи, що запланована програмою виробничої практики для відповідного розділу – залежно від особливостей конкретної бази практики);

2) повний склад додатків, які вимагаються відповідним розділом виробничої практики (копії документів, аналітичні та статистичні матеріали та ін.), – допускається відсутність не більше 10% додатків, передбачених програмою з причин, які не залежать від студента;

3) актуальність та достовірність поданої в звіті інформації.

Б. Посередня якість розділу звіту (оцінюється в 60 балів) визначається у разі (якщо присутнім є хоча б один з зазначених нижче пунктів):

1) повне та вичерпне викладення змісту роботи, яка проводилася студентом під час опрацювання відповідного розділу (допускається виконання не менше 75% обсягу роботи, що запланована програмою практики для відповідного розділу – залежно від особливостей конкретної бази практики);

2) повний склад додатків, які вимагаються відповідним розділом виробничої практики (копії документів, аналітичні та статистичні матеріали та ін.), – допускається відсутність не більше 25% додатків, передбачених програмою з причин, які не залежать від студента;

3) актуальність та достовірність поданої в звіті інформації.

В. Посередня якість розділу звіту (оцінюється в 35 балів) визначається у разі (якщо присутнім є хоча б один з зазначених нижче пунктів):

1) неповного викладення змісту роботи або неповної відповідності змісту роботи вимогам програми виробничої практики (50–75% охоплення зазначених у її програмі за відповідною дисципліною питань);

2) неповного складу додатків, які вимагаються відповідним розділом виробничої практики (50-75% необхідних додатків);

3) неактуальності поданої в звіті інформації (подання інформації за період, що передує терміну проходження студентом практики).

Г. Незадовільна якість розділу звіту (оцінюється в 0 балів) визначається у разі (якщо присутнім є хоча б один з зазначених нижче пунктів):

1) неповного викладення змісту роботи, або неповної відповідності змісту роботи вимогам програми виробничої практики (менше 50% охоплення зазначених у її програмі за відповідною дисципліною питань);

2) неповного складу додатків, які вимагаються відповідним розділом виробничої практики (менше 50% необхідних додатків);

3) недостовірності поданої в звіті інформації;

4) відсутності належно оформленого, із записами конкретної роботи за кожен день проходження виробничої практики та відповідними відмітками керівників від практики, щоденника практики.

Критерії оцінки захисту звіту про виробничу практику (наведені в таблиці 3):

А. Найвища якість захисту звіту про виробничу практику, яка оцінюється в 100 балів, повинна відповідати таким вимогам:

- 1) вільне володіння змістом роботи, яка проводилася на практиці;
- 2) повне знання відповідного законодавчого та інструктивного матеріалу;
- 3) уміння студента відповідати на проблемні запитання, пов'язані із змістом роботи, передбачених програмою виробничої практики;
- 4) вміння відповідати на питання щодо заповнення додатків з практики.

Таблиця 3 – Критерії оцінки виконання програми виробничої практики студентами

Бал	Оцінка за чотирьох-бальною шкалою	Критерії оцінювання знань та вмінь студента
1	2	3
100	Відмінно	Знання та вміння оцінюються відмінно, якщо : 1) розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання; 2) вірне розуміння змісту нормативно-правових актів, які регламентують проведення операції; 3) здатність здійснювати порівняльний аналіз та самостійно робити логічні висновки і узагальнення; 4) грамотність викладення, правильність і акуратність оформлення, первинних та звітних документів; 5) присутність студента усіх заняттях.
60	Добре	Знання та вміння оцінюються добре , якщо: 1) відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття хоча б одного з пунктів, вказаних вище (якщо він явно потрібний для вичерпного розкриття питання), або якщо: 2) при розкритті змісту питання зроблені помилки під час оформлення документів, проведення розрахунків; не зовсім правильне розуміння нормативно-правових актів та процедури операції 3) не продемонстровано здатності висловлення та аргументування власних висновків;
35	Задовільно	Знання та вміння оцінюються задовільно , якщо: 1) питання розкрито не повністю, або якщо: в цілому питання розкрито але зроблені значні помилки. 2) неохайне оформлення звітних документів; 3) часткове (не повне) розуміння процедур операцій відповідного етапу практики.

Продовження таблиці 3

1	2	3
-	Незадовільно	<p>Студент оцінюється <i>незадовільно</i>, якщо:</p> <p>1) висновки, зроблені під час відповіді, не відповідають правильним чи загальноновизнаним і студент не навів аргументів для обґрунтування своєї позиції;</p> <p>2) студент не розуміє та не знає процедури проведення операції та не володіє нормативно-правовими актами</p> <p>3) неохайно оформлена робота (допущено грубі помилки у розрахунках та при оформленні звітних документів)</p> <p>3) відсутність підписів керівників на звіті</p>

Б. Захист звіту про виробничу практику оцінюється в 60 балів, якщо:

- 1) щодо захисту на найвищий бал немає відповідності хоча б одному з пунктів, вказаних вище, або якщо
- 2) при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені значні помилки під час визначення терміну прийняття чи назви змісту в цілому правильно зазначеного інструктивного матеріалу.

В. Захист звіту про виробничу практику оцінюється в 40 балів, якщо:

- 1) щодо захисту на найвищий бал немає відповідності двом з пунктів, вказаних у критерії А (найвища якість захисту), або якщо
- 2) при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені значні помилки під час визначення терміну прийняття чи назви змісту в цілому правильно зазначеного інструктивного матеріалу.

Г. Захист звіту про виробничу практику оцінюється в 10 балів, якщо:

- 1) щодо відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття трьох пунктів, зазначених у вимогах до нього;
- 2) характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа, яка захищає звіт про виробничу практику, не зовсім вірно зрозуміла завдання змісту практики щодо окремих розділів.

Д. Захист звіту про виробничу практику оцінюється в 0 балів, якщо:

1) щодо відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття трьох пунктів, зазначених у вимогах до нього;

2) характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа, яка захищає звіт про виробничу практику, неправильно зрозуміла зміст практики і тому не відповідає на запитання по суті, припускає грубі помилки у змісті відповіді.

Під час оцінки звіту про виробничу практику в цілому додатково враховуються і впливають на підсумкову суму балів (шляхом зменшення на 5 балів за кожний недолік або помилку) допущені недоліки та помилки, якими вважаються:

- неохайне оформлення звіту;
- помилки в оформленні звіту про виробничу практику порівняно з діючими вимогами;
- помилкові статистичні та аналітичні дані, якщо помилка незначна і в цілому не впливає на висновки, які зроблено у звіті;
- нечіткі та неякісні висновки до звіту про виробничу практику;
- неякісна організаційно-ознайомча частина (неактуальні дані, нечітке подання інформації).
- Під час оцінки звіту про виробничу практику в цілому додатково враховується і впливає на підсумкову суму балів трудова дисципліна студента під час проходження виробничої практики. При порушенні графіку та змісту проходження виробничої практики (зафіксованому у відповідному журналі) комісія може знизити оцінку за практику:
- за одноразову відсутність без поважних причин на базі практики у визначений робочий час;
- за несвоєчасність подання на кафедру інформації про початок виробничої практики;
- за несвоєчасність подання на кафедру звіту про виробничу практику.

- Також під час оцінки звіту про виробничу практику в цілому додатково враховується і оцінка, надана у характеристиці керівником практики від установи банку.
- Студент, який не виконав програму виробничої практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при захисті звіту про виробничу практику, направляється на практику повторно або відраховується з університету.
- Підсумкова оцінка визначається виходячи із середньозваженої оцінки за усіма формами контролю. Приклад розрахунку підсумкової оцінки наведений в таблиці 4.

Таблиця 4 – Розрахунок підсумкової оцінки (приклад)

Ф.І.О.	змістовий модуль	захист і презентація звіту	своєчасність виконання календарного графіка	творчий підхід в процесі проведення дослідження і аналізу одержаних результатів	обґрунтованість висновків	якість презентації звіту по практиці	Підсумкова оцінка по 100-бальній шкалі	Підсумкова оцінка за національного шкалою	Оцінка по шкалі ECTS
БАБАЙ М.М.	80	80	90	90	75	80	$\frac{80 * 25 + 80 * 25 + 90 * 15 + 90 * 10 + 75 * 10 + 80 * 15}{100} = 82$	4	B

Трансформацію 100-бальної шкали в національну 5-бальну і в шкалу ECTS здійснюємо на підставі даних таблиці 2.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

1. Вельбой В.П. Системи технологій: Посіб. для студ. екон. спец. вищих навч. закл. — Хмельницький : ТУП, 2003. — 339с.
2. Глазьев Ю.С. Экономическая теория технического развития. М.: Наука, 1992.- 213с.
3. Гузь А.Н., Рушинский Я.Я. Наноматериалы. О механике наноматериалов. // Прикладная механика, 2003, Том 39, №11, с.36 – 69.
4. Демченко М.Т., Поважний С. Ф., Цибровський Г. Г. Системи технологій: Навч. посіб. / Донецька держ. академія управління. — Донецьк : Видавництво ДонДАУ, 2001. — 314с.
5. Дичковська О.В. Системи технологій: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Тернопільська академія народного господарства. — 2.вид., перероб. і доп. — Т. : Економічна думка, 2004. — 252с.
6. Загальні основи систем технологій промислових підприємств. Навчальний посібник з дисципліни “Системи технологій” професійного спрямування 6.0501 “Економіка” / Укл.: О.Л. Ігнатенков. – Чернігів: ЧТІ, 1998, 16с.
7. Збожна О.М. Основи технології: Навч. посіб.-Тернопіль: Карт-бланш, 2002.- 486с.
8. Клименко Л.П., Соловйов С.М., Норд Г.Л. Системи технологій: навч. посіб. / Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". — Миколаїв : МГДУ, 2007. — 599с.
9. Котлярів С.А. Управление затратами: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2001. – 160с.
10. Лукін С.Ю., Савченко Л.В., Карпунь О.В. Системи технологій: Конспект лекцій / Національний авіаційний ун-т. — К. : НАУ, 2005. — 148с.
11. Матеріали чернігівського центру науково-технічної та економічної інформації.
12. Матеріалознавство і технологія конструкційних матеріалів. Навч. посібник / Хільчевський В.В та інші. К.: Либідь, 2002. – 328с.

ДОПОМІЖНА

1. Методические указания к выполнению и оформлению курсовых проектов и работ по дисциплинам учебного плана для студентов специальности 7.05.02.01. “Промышленный менеджмент” // Сич Є.М, Ільчук В.П., Чернигов, ЧГТУ. 1999.
2. Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни “Технологічні процеси виробництва для спеціальності “Менеджмент”, Чернігів, ЧТІ, 1995. – 43с.
3. Нанотехнологии в ближайшем десятилетии. Прогноз направлений исследований/ под ред. М.К. Роко. Пер. с англ. .- М.: Мир, 2002.-292с.
4. Осауленко І. А.. Системи технологій: Конспект лекцій. — Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ, 2004. — 79с.
5. Основи менеджменту” Методичні рекомендації з перевірки знань // Укладач : Д.І. Котельніков.- Чернігів: ЧДТУ, 2002.-13с.

6. Основы экономической безопасности: Учебное пособие. – М.: Интел-синтез, 1997. – 376 с.
7. Оформлення текстових і графічних матеріалів. Методичні вказівки для оформлення дипломних, курсових, розрахунково-графічних, контрольних і лабораторних робіт для студентів економічних спеціальностей всіх форм навчання./ Укл.: Є.М.Сич, В.П.Ільчук, М.В.Поленкова- Чернігів: ЧТІ, 1998.- 20 с.
8. Павловський М.А. Суспільство та економіка перехідного періоду. Шлях України.- К.: техніка, 1997.- 152с.
9. Пономаренко В.С, Сіроштан М.А., Белявцев М.І., Дудко П.Д., Тимонін О. М. Системи технологій: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Петро Дмитрович Дудко (ред.). — Х. : Око, 2000. — 374с.
10. Проектирование машиностроительных заводов и цехов. Справочник в 6-ти томах под общей редакцией Е.С. Ямпольского. М.: Машиностроение – 1974.
11. Проектирование хлебопекарных предприятий // Под ред. Л.Ф. Зверева. – М.: Пищевая промышленность, 1991.- 191с.
12. Производство изделий из пластмасс. КД на ТП формообразования деталей из пластмасс методом литья под давлением. Чернигов, ЧТИ, 1998. – 15с.
13. Робочі процеси високих технологій в машинобудуванні: Навч. посіб./ за ред. А.І Грабченка.- Х.: ХДПУ, 1999.- 436с.
14. Ростовський В.С., Колісник А.В. Системи технологій харчових виробництв: навч. посібник для студ. вищих навч. закл.. — К. : Кондор, 2008. — 256с.
15. Системи технологій: Учебн. пособ. / под ред. Проф. П.Д. Дудко.- Х.: ООО «Изд. «Бурун Книга», 2003.-336с.
16. Управлінський аналіз. Методичні вказівки та контрольні завдання для студентів спрямування “Менеджмент організацій” заочної форми навчання. // Укладачі Ільчук В.П., Олійченко І М. ЧДТУ, 2003. - 28с.
17. Усенко В.А. Проектирование предприятий по переработке химических волокон и нитей // Уч. пос. – М.: Легпромбытиздат, 1990. – 340с.
18. Шаповал М.І. Менеджмент якості: Підручник. – К.: Т-во “знання”, ЛЦЩ, 2003. – 475с.
19. Школа І.М., Михайлівська О.В. Операційний менеджмент. Практикум.- Чернівці: Книги –ХХІ, 2004 – 376с.
20. Шкурупій В.Г., Новіков Ф.В., Шкурупій Ю.В. Системи технологій: навчальний посібник / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ХНЕУ, 2008. — 479с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93/> Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України.
2. Положення про проведення практики студентів Чернігівського державного технологічного університету, затвердженого Вченою радою ЧДТУ, протокол № 4 від 29.04.13 р.

Зразок титульного аркуша звіту про виробничу практику**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ****Факультет проектного менеджменту, управління якістю та
життєзабезпечення
Кафедра менеджменту та державної служби****ЗВІТ
ПРО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
НА ПАТ «ДНІПРО»**студента
2 курсу, ____ групи_____
підпис студента: _____Керівники практики:

від кафедри :

(підпис)

від підприємства:

(підпис)

Дата подання звіту на кафедру: « ____ » _____ 20__ р.

ЧЕРНІГІВ ЧНТУ 20__